

بسم الله الرحمن الرحيم

سوره مبارکه نصر

استاد ضرابی شهریور ۱۳۹۹

جلسه اول

آیه شریفه: «بسم الله الرحمن الرحيم»

بارها دیده‌ایم که بسم الله الرحمن الرحيم در هر سوره‌ای با جلوه‌ای تازه، مخلوقی جدید و رزقی تازه را در جهان هستی و در قرآن، وجود بخشیده و ما را به تماشاگری آن و درک خواص و آثارش فراخوانده است. با اینکه چگونگی بهره‌گیری از این خلق جدید، بخشی از آموزش‌های هر سوره است و نهایتاً به گسترش وجود ما و برخورداری از حیات بالاتر ما می‌انجامد ولیکن می‌توان گفت که در حقیقت همه چیز به معرفت بسم الله الرحمن الرحيم برمی‌گردد و شناختی برتر از او ارائه می‌دهد. «هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ السَّكِينَةَ فِي قُلُوبِ الْمُؤْمِنِينَ لِيَزْدَادُوا إِيمَانًا مَعَ إِيمَانِهِمْ - خداوند، آرامش را بر دل‌های مؤمنان نازل کرد تا بر مراتب ایمان خود بیفزایند.» (فتح/ ۴)

ای آنکه ما را می‌کشی بس بی محابا می‌کشی تو آفتاب ما چو نم، ما را به بالا می‌کشی
هر سالک افسرده را، اندر کشش جان می‌دهی زندانیان غصه را اندر تماشا می‌کشی
پس می‌توان توقع داشت که با پشت‌سر گذاشتن سوره‌ها، قرائت و تدبر در آنها، نگاهی نافذتر و عمیق‌تر و انسی بیشتر نسبت به بسم الله الرحمن الرحيم پیدا کنیم. همچنانی که همه عالم برای شناخت خداوند آفریده شده‌اند. یعنی معرفت هر نعمت خرد و کلانی در هستی، ما را بسوی منشأ و مبدأ همه نعمت‌ها بالا می‌برد.

«ذِكْرُ اللَّهِ شِيمَةُ الْمُتَّقِينَ - یاد خدا روش پرهیزکاران است» (غرر الحکم: ۵۱۶۳)

جا دارد از خود بپرسیم که آیا قادر هستیم به عدد سوره‌هایی که از قرآن خوانده‌ایم، با نگاهی جامع همه آن ابعاد را در بسم الله الرحمن الرحیم ببینیم؟

اگر نمی‌توان مردمک چشم خود را گشاده‌تر گرفت تا همه خلایق را که همه پرتو یک خورشیدند ببیند، لیکن خداوند قلبی به ما داده است که این تمرین توحید را با آن می‌توانیم انجام دهیم. در حدیث قدسی می‌خوانیم که خدای متعال می‌فرماید:

«لَا يَسْعَى أَرْضِي وَلَا سَمَائِي وَلَا لَكُنْ يَسْعَى قَلْبُ عَبْدِي الْمُؤْمِنِ - زَمِينِ وَأَسْمَانِ
كَتَابِي مَا لَا يَدْرِي وَلَا يَدْرِي مَنْ كَتَبَهُ» (بحار، ج ۵۸، ص ۳۹)

بدین ترتیب به پیشگاه او می‌رویم با دلی که مالا مال و لبالب از مهر و محبت او و غرق در نعمت او است می‌خواهیم با سابقه‌ای که از الطاف او در حق خود شناخته‌ایم، همه را در یک نگاه جمع کرده، آن نگاه را به بسم الله الرحمن الرحیم بیافکنیم. این بار چه می‌بینیم؟

این تنها یک تصور و خیال نیست، موجودی که هر لحظه از عمرش با موجودی سپری می‌شده و تمام توجه‌اش در هر لحظه به موجودی ضعیف و نیازمند مانند خود مشغول بوده، می‌خواهد توجه خود را به حقیقتی معطوف کند که هر کمالی را در خود دارد و هیچ موجودی از دامنهی وجود او بیرون نمی‌ماند. یاد و ذکر او و همنشینی با او هر موجودی را تا خدا بالا می‌برد و وسعت می‌بخشد.

پیامبر (صلی الله علیه وآله) در این باره فرمود: «أَفْضَلُ الْإِيمَانِ أَنْ تَعْلَمَ أَنَّ اللَّهَ مَعَكَ حَيْثُ مَا كُنْتَ» (برترین [مرتبه] ایمان آن است که بدانی هر کجا باشی خدا با تو است) (نهج الفصاحه، چاپ چهارم، ص ۲۲۹)

نمی‌گویم عالم بی‌کران را در یک نگاه ببیند. می‌گویم آفریدگار عالم هستی را در این نگاه ببیند که لایمکن الفرار من حکومته. این همان تمرین نماز است.

امام حسن عسکری (علیه السلام) در این باره می‌فرماید: «إِنَّ الْوُصُولَ إِلَى اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ سَفَرٌ لَا يُدْرِكُ إِلَّا بِامْتِطَاءِ اللَّيْلِ - وَصُولٌ بِهِ خَدَّوْنَ عَزَّوَجَلَّ سَفَرِيَّيْنِ» (أَعْيَانُ الشَّيْعَةِ، ج ۱، ص ۴۲)

بیایید از پرواز پرندگان بیاموزیم . می‌دویم و سرعت می‌گیریم، بال‌ها را می‌گشاییم و رو به سوی آسمان معنویت ، در حالی که تنها خدا را قصد کرده‌ایم و بسوی او می‌نگریم از همه چیز و همه کس فراتر می‌پریم. و آنقدر بال می‌زنیم تا آخرین توانی که داریم. حضرت علی علیه السلام می‌فرماید: «مُدَاوَمَةُ الذِّكْرِ قُوَّةُ الْأَرْوَاحِ - استمرار ذکر به روح قوت می‌بخشد» (غرر الحکم، ۹۸۳۲) وقتی که توانستیم از خود هم بگذریم و از خود بی‌خود شویم . آنگاه بی‌تردید خود را در آغوش محبوب ازلی خواهیم یافت .

گر بسوزد گو بسوز و نوازد گو نواز عاشق آن به کو میان آب و آتش در بود
تا بدان اول بسوزد پس بدین غرقه شود چون زخود بی خود شود معشوقش اندر بر بود
ولذت با او بودن را با همه وجودمان حس خواهیم کرد «رضی الله عنهم ورضوا عنه -
«(مائده / ۱۱۹)